कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन

शोधकर्ता
लुनिभा काल्दन
परीक्षा क्रमाङक ४३५०००६/२०७३
त्रि.वि.दर्ता नम्वर ९-२-४३५-१३१-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड) दोस्रो वर्षको नेपाली शिक्षा
विषय नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनको निम्ति प्रस्तुत
शोधपत्र
२०७७/२०२१

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
श्री रामप्रताप रामप्रसाद तामाङ्ग जनता बहुमुखी क्याम्पस
असनपुर-६, गोलबजार (सिरहा)

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत विषयमा **कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय रा.रा.ता.ज.बहुमुखी क्याम्पस गोलबजार नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड) द्वितीय वर्षको नेपा.शि.५९८ पाठयांशको आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले मात्र तयार पारेको छु । अन्य कुनै प्रयोजनको लागि यस अनुसन्धानलाई प्रयोग गर्ने छैन । यसमा उल्लेख भएका विषयवस्तु कहि कतैबाट हुबहु नक्कल गरिएको छैन् । यदि भविष्यमा समेत यो अनुसन्धान अन्य कुनै कार्यमा प्रयोग भएको पाईएमा कानून बमोजिम सजाय भोग्न तयार छु भनी प्रतिवद्वता व्यक्त गर्दछु ।

....

लुनिभा काल्दन
२०७७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सम्बन्धन प्राप्त
श्री रामप्रताप रामप्रसाद तामाङ्ग जनता बहुमुखी क्याम्पस
असनपुर–६, गोलबजार (सिरहा)
स्थापित : २०५९
☎०३३–५४००१३

प.सं. :–
च.नं. :–

विषय :- शोध- निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङकाय अर्न्तगत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग एम. एड. दोस्रो वर्षका छात्रा **लुनिभा काल्दन कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोध पत्र मेरो प्रत्यक्ष निर्देशनमा रही तयार गर्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पार्नु भएको यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभागको शोध मूल्याङ्कन समितिमा सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७७/०९/१२
: २०२०/१२/२७

....
शोध निर्देशक
टङ्क बहादुर क्यापछाकी
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,
रा.रा.ता.ज.ब.क्याम्पस गोलबजार–४, सिरहा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सम्बन्धन प्राप्त
श्री रामप्रताप रामप्रसाद तामाङ्ग जनता बहुमुखी क्याम्पस
असनपुर–६, गोलबजार (सिरहा)
स्थापित : २०५९ ☎०३३–५४००१३

प.सं. :–
च.नं. :–

विषय :- स्वीकृति - पत्र

यस क्याम्पसमा शिक्षाशास्त्र संकाय स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) मूल विषय नेपाली शिक्षा विषय लिई अध्ययनरत छात्रा **लुनिभा काल्दन** द्वारा लिखित **कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएको यस क्याम्पसको शोध मूल्याङ्कन समिति द्वारा स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मुल्याङ्कन समिति :

नाम	पद	हस्ताक्षर
१) फुलगेन महासेठ (उप प्रा.)	विभागीय प्रमुख/कार्यक्रम संयोजक	....
२) टङ्क बहादुर क्यापछाकी (स. प्रा.)	शोध निर्देशक	....
३) रामदेव मण्डल (उप प्रा.) सू.स.मो.या.ब.क्या. सिरहा	बाह्य परीक्षक	....

मिति : २०७७/१०/५
: २०२१/०१/१८

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय रा.रा.ता.ज.व.क्या.गोलबजार स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दशौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु श्री टङ्क बहादुर क्यापछाकी ज्यूको प्रत्यक्ष निर्देशनमा तयार गरेकी हुँ । अनेकौं व्यस्तताका बीच पनि लेखनमा सल्लाह सुझाव र मार्ग निर्देशन गरी अभिप्रेरित गर्नु हुने मेरा शोध निर्देशक श्रद्धेय गुरुज्यू प्रति म हार्दिक आभार एवं कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति दिई शोधगर्ने सो अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख श्री फुलगेन महासेठज्यू प्रति पनि कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । त्यसै गरी क्याम्पस प्रमुख श्री किशोर कुमार साहज्यू प्रति पनि उचित वातावरण तथा उपयुक्त सल्लाह सुझावका लागि श्रद्धा व्यक्त गर्न चाहन्छु । त्यसरी नै नेपाली भाषा तथा साहित्यका विविध विद्याहरुमा अध्ययन अध्यापन गराउँदै आएको यसै नेपाली विभाग र यसमा कार्यरत गुरुहरुको सहयोग सल्लाह र प्रेरणाका निम्ति पनि शब्दश्रद्धा व्यक्त गर्न चाहन्छु । त्यसै गरी शोधकार्यको लेखनका क्रममा उचित सल्लाह दिई सहयोग गर्ने यज्ञभूमि उच्च मा.वि.मा अध्यापनरत आदरणीय श्री बाबुराम खपाङ्गीज्यू प्रति पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

शुरुदेखि आजसम्म घरमा उचित शैक्षिक वातावरण तयार गर्न आर्थिक, पारिवारिक सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय श्रीमान राम कुमार लामाज्यू , स्नेहमयी मातृत्व प्रदान गर्नुहुने आमाहरु उरुमाया काल्दान, फुलकुमारी तामाङ्ग र मलाई यस शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आवश्यक विभिन्न पुस्तकहरु, सामाग्रीहरु जुटाउन सहयोग गर्नु हुने साथि निर्मल श्रेष्ठ, काकी अर्चना लामा, भाइ संजय लामालाई पनि हृदयदेखि नै धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । त्यसैगरी यस शोधकार्यको तयारीका क्रममा विविध तवरले सर-सल्लाह र सहयोग दिनु हुने गुरु ईश्वर स्याङवो, गुरु कल्याण खड्का, गुरु तिलक कार्की र काका बिर बहादुर लामाज्यूलाई पनि धन्यवाद नदिईरहन सक्तिन ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा पुस्तकहरु उपलब्ध गराईदिने संस्था साझा प्रकाशन, विभिन्न शोधपत्र, पुस्तक, पत्रपत्रिका आदि सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने तथा अध्ययनका लागि छानिएका विभिन्न पुस्तकका श्रष्टाहरु प्रति पनि स-धन्यवाद कृतज्ञता ज्ञापन गर्न उचित ठान्दछु ।

त्यस्तै यो शोधकार्य तयारीको क्रममा मिहिनेतका साथ टङ्कन गर्नु हुने श्री राम भगत राउत तथा निरज मगर ज्यूले कम्प्युटर क्षेत्रमा सहयोग गरिदिनु भएकोमा पनि हृदयदेखि धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

लुनिभा काल्दान
२०७७

शोधसार

शोध शीर्षक गर्दा कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन

शोधार्थी : लुनिभा काल्दन

शोध निर्देशक : टङ्क बहादुर क्याप्छाकी

विभाग/क्याम्पस : त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा विभाग

श्री रा.रा.ता.ज.बहुमुखी क्याम्पस, असनपुर, गोलबजार, सिरहा ।

शैक्षिक वर्ष : २०७३

परिच्छेद संङ्ख्याः पाँच

पृष्ठ संङ्ख्या :

शोध प्रक्रिया :

प्रस्तुत **कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन** यी दुवै पाठ्यपुस्तक शोध कार्यले कक्षामा बालबालिकाहरुलाई विभिन्न चित्रहरु, शब्दहरु, वाक्यहरु, प्रश्नोत्तर सम्बन्धि तथा विभिन्न सिर्जनात्मक अभ्यासहरु आदी शिक्षण सिकाईको अवस्था, समस्या पहिचान, र ती समस्या समाधानका उपायहरु बीच पनि तुलनात्मक खोजी गरिएको छ ।

यसका उद्देश्यहरुमा आन्तरीक र वाह्य विशेषताका आधारमा यस दुवै पाठ्यपुस्तकलाई विश्लेषण गर्नु, मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीचको समानता र असमानता अध्ययन गर्नु, मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीचको सवल र दुर्वल पक्षहरु पत्ता लगाई सुधारको लागि आवश्यक सुझावहरुको पनि अध्ययन गर्नु रहेका छन् । जसमा पाँच परिच्छेदमा संरचित प्रस्तुत शोधकार्यलाई क्रमशः शोध परिचय, पुर्व कार्यको पुनरावलोकन र शैद्वान्तिक प्रारुप, अध्ययन विधि र प्रकृया, निर्दिष्ट पाठ्यपुस्तकहरुको तुलनात्मक अध्ययन, उपसंहार, निष्कर्ष र सुझावहरु गरि विभाजित गरीएको छ । विभिन्न विद्यालयका विषय शिक्षकलाई परिक्षण, प्रश्नावली, शिक्षण सिकाई क्रियाकलापको कक्षा अवलोकन प्रत्यक्ष विद्यार्थीहरुसँग सम्बन्धित कक्षाका मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीचको पाठगत रुचि, आवश्यकता महत्व विचार विमर्शको बारेमा छलफल गरि ती दुवै बीचको समानता र असमानता कुराहरु संकलन गरिएको छ ।

यसर्थ कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी बीच तुलनात्मक अध्ययन विभिन्न विद्यालयका विषय शिक्षकलाई प्रश्नावली, शिक्षण सिकाई क्रियाकलापको कक्षा अवलोकन बाट पनि देखिएका समानता र भिन्नताहरुलाई समेत सूचि तालिकामा देखाईएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधपत्र **कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताब र वैखरी** किताबमा भएका बाह्य आवरण र भित्री पाठगत भएका अभ्यासहरु र सम्बन्धित विषयगत शिक्षकहरुको शिक्षण सिकाई क्रियाकलापबाट तथ्याकहरु संकलन तयार गरियो । यसैगरि सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका नेपाली किताबका क्रियाकलापमा पाईने समानता र असमानता समावेश गरिएको छ । यस शोधकार्यबाट प्राप्त निष्कर्षलाई बुँदागत रुपमा निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

- पाठ संख्याको दृष्टिले हेर्दा कक्षा ५ को मेरो नेपाली किताबमा २२ वटा र वैखरीमा ११ वटा पाठहरु रहेका छन् । यस दृष्टिले मेरो नेपाली किताब र वैखरीमा उपयुक्त समानता देखिन्छ ।
- प्रयुक्त शब्द भण्डारलाई हेर्दा दुबै समाग्रीमा केही जटिलखालका शब्दहरु प्रयोग गरिएका छन् ।
- दुवै पाठ्यसमाग्रीमा २ देखि १९ शब्दका वाक्यहरु प्रयुक्त भएको देखिन्छ । यस्तो शब्दको असमान वितरण पाठ्यक्रम अनुरुप छैन
- भाषिक प्रस्तुति र शैलीको दृष्टिले वैखरी भन्दा मेरो नेपाली किताब सरल, सहज र बोधगम्य देखिन्छ ।
- आवरण पृष्ठ आकर्षक, टिकाऊ कागजको दृष्टिले वैखरी नै उपयुक्त देखिन्छ ।
- पाठहरुको विद्यागत सूचि मेरो नेपाली किताब र वैखरी दुबैमा उल्लेख गरिएको छैन ।

आदि निष्कर्षहरु यस दुबै पाठ्यपुस्तहरुको यस शोधकार्यमा देखिन्छ ।

विषय सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
	प्रतिवद्धता	ii
	शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र	iii
	मूल्याङकन समितिको स्वीकृति पत्र	iv
	कृतज्ञता ज्ञापन	v
	शोधसार	vi
	विषयसूची	viii

परिच्छेद - एक

शोध परिचय १-४

१.१.	शोध शीर्षक	१
१.२.	विषय परिचय	१
१.३.	प्राकल्पाना	२
१.४.	शोधकार्यको प्रयोजन	२
१.५.	समस्याकथन	२
१.६.	अध्ययनको उद्देश्यहरु	३
१.७.	अध्ययनको औचित्य	३
१.८.	अध्ययनको परिसिमा	३
१.९.	शोधपत्रको रुपरेखा	४

परिच्छेद - दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक प्रारुप ५-२०

२.१.	पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	५
२.१.१.	पुस्तक पुनरावलोकन	५
२.१.२	शोधकार्यको पुनरावलोकन	६
२.२.	सैद्धान्तिक पक्ष	८
२.२.१.	पाठ्यक्रमको परिभाषा	८
२.२.२.	भाषा पाठ्यक्रमको परिभाषा	९
२.२.३.	पाठ्यक्रम निर्माणका आधारभूत कुराहरु	१०
२.२.४.	भाषा पाठ्यक्रम निर्माणका आधारभूत कुराहरु	१०
२.२.५.	पाठ्यपुस्तकको परिभाषा	११
२.२.६.	भाषा पाठ्यपुस्तकको परिभाषा	११
२.२.७.	पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक बीचको भिन्नता	११
२.२.८.	पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक बीचको सम्बन्ध	१२
२.३.	भाषा पाठ्यपुस्तक अध्ययन र विश्लेषणका आधार	१३
२.३.१.	आन्तरिक आधार	१४
२.३.१.१	विषयवस्तु	१४
२.३.१.२.	विद्या र प्रस्तुति	१५

२.३.१.३. भाषिक संरचना र शैली	१५
२.३.१.४. अभ्यास	१६
२.३.१.५. चित्र	१६
२.३.१.६. भूमिका निर्देशन आदि	१७
२.३.१.७. अन्तिम पृष्ठहरु	१८
२.३.२. बाह्य आधार	१८
२.३.२.१. आवरण पृष्ठ	१८
२.३.२.२. बनोट	१९
२.३.२.३. छपाई	१९
२.३.२.४. बँधाई	१९
२.३.२.५. कागजको स्तर	२०
२.३.२.६. मूल्य र सुलभता	२०
२.३.३.७. सारांश	२०

परिच्छेद - तीन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया	२१-२४
३.१.१. अध्ययन विधि र विश्लेषण	२१
३.१.१. तुलनात्मक विधि	२१
३.१.२ व्याख्या विश्लेषण विधि	२२
क. समस्या पहिचान	२२
ख. उद्देश्य निर्धारण	२२
ग. चलहरुको निर्धारण तथा नमूना छनोट	२२
घ. तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण	२२
ङ. प्रतिवेदन निर्माण	२२
३.१.३. पुस्तकालयीय अध्ययन	२३
३.२. तथ्याङ्क सङ्कलनको स्रोत	२३
३.२.१. द्वितीयक स्रोत	२३
क. प्रकाशित पुस्तकहरु	२३
ख. अध्ययन प्रतिवेदन	२४
ग. अनुसन्धान तथा अनुसन्धान सार	२४
घ. व्यक्तिगत आलेखहरु	२४
ङ. अप्रकाशित आलेख	२४
च. समाचार पत्र	२४
३.३. सारांश	२४

परिच्छेद - चार

निर्दिष्ट पाठ्यपुस्तकहरुको तुलनात्मक अध्ययन २५-४५
४.१. आन्तरिक पक्ष २५
४.१.१. विषयवस्तु २५
४.१.२. विधा, विधासङ्ख्या र क्षेत्र २८
४.१.३. पाठ र वाक्यको लम्वाई तथा भाषशैली २९
४.१.४. अभ्यास ३२
४.१.५. चित्रहरु ४२
४.१.६. भूमिका निर्देशन आदि ४२
४.२.१. आवरण पृष्ठ ४३
४.२.२. बनोट ४३
४.२.३. छपाई ४४
४.२.४. बँधाई ४४
४.२.५. कागजको स्तर ४५
४.२.६. अक्षर अकार ४५
४.२.७. मूल्य र सुलभता ४५

परिच्छेद - पाँच

४५-५१
उपसंहार ४६
निष्कर्ष ४६
सुझावहरु ४८
उपादेयिता ४९
व्यवहारिक ४९
भावी अध्ययनका लागि सम्भावित शीर्षकहरु ५०
सन्दर्भग्रन्थसूची ५१
व्यक्तिवृत